Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Migel Gurrutxaga Lesaka

Azpeitia, Gipuzkoa
(1929-2018)

Aurkibidea

Biografia

Urrestillan jaioa 1929an. Aita Eizagirre baserrikoa eta ama Arregikoa zituen, eta sei anai-arreba ziren sendian. Urrestillan bertan ibili zen eskolan. Baserriko bizimodua gertutik ezagutu zuen. 16 urte zituela, Urrestillako Santos Olazabal ferratzaileak aukera eman zion perratzaile ofizioa ikasten hasteko. Halaxe hasi zen, Urrestillan bertan, langintza hori ikasten. Gazterik joan zen Zumarragako Eitza auzora perratzaile lanetara; bertako ferratokian hasi zen lanean. Goizez ferratzen eta arratsaldez Orbegozo lantokian aritu zen urte luzez lanean. Ganadu ugari ferratu zuen idi-probetarako, asto-probetarako eta etxerako. Elkarrizketa egin zitzaion garaian, artean idiak eta bestelakoak ferratzen aritzen zen inguruko herrietan eta Zumarraga-Urretxuko zenbait baserritan.

Zintak

AZP-091

- **Proiektua**: Urretxu eta Zumarragako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Otegi, Aitziber
- **Data**: 2011-08-31
- **Iraupena**: 59 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxazarra, Ainhoa

Pasarteak

1. Denek plater beretik jan behar

- **Erref**: AZP-091/002
- **Iraupena**: 0:00:19. **Hasi**: 00:01:08. **Bukatu**: 00:01:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Gerra hasieran, babak jaten zituzten, denek plater batetik.

2. Fusilamenduak Urrestillan

- **Erref**: AZP-091/004
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:01:40. **Bukatu**: 00:04:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:
Azpeitiko parrokoak ez zuen bertan inor hiltzen uzten. Baina Urrestillan faxista bat zegoen apaiz eta, horregatik, bertara eramaten zuten jendea fusilatzera. Bonbak botatzen zituztenean, ukuiluan babesten ziren. Bidania gainean bota zituzten bonbak. Soldaduak Beasaindik sartu ziren, Mandubitik.

Transkripzioa
- Asike gerra denbora ondo ezautu zendun ordun.
- Gerra denpora ondo ezautu noan. Ondo ezautu noan gerra. Makiña bat hildeko ikusi gendun guk. Afusilauta, hilde ez, afusilauta.
- Baiño hori Urrestillan kalen ala zuen etxen´e bai?
- Urrestillan. Azpeitin e... zeon parroko zahar bat, ta harrek ez zuan uzten Azpeitiko partian iñor hiltzen; beno, Azpeitiko herriyan iñor hiltzen. Baiño Urrestillan zeon faxista bat, falangista bat apaiza. Harek esaten zun "Honea ekarri ta hamen hil". Ematen zituen gauero-gauero Urrestillara bi-hiru, bi-hiru ematen zituen. Han hiltzen zituen ta gero han enterrau. Enterrau ez, erdiek bistan eoten zian kanposantuan. Tristia zan oso. Gu hantxe mutikuak, bildurrez. Abioia, aeroplanoa etortzen zanian e ikuillua jun ta hango baztarrian gordeta.
- Zuen etxe ingurutikan pasatu zien soldaduk?
- E?
- Zuen etxe ingurutik, zuen baserri ingurutikan, pasatu zien soldaduk eta? Ala kaletik?
- Bai, bai. Kamiñun pasatu zian baiño, han e, pf... Han karlistak gaiztuak zian. Oso gaiztuak. Ordun zan kriminala ordun. Ordun hiltzen zituen...
- Nun refugiatzen zien eak?
- E?
- Nun refugiatzen zien o nun eoten zien eak?
- Eak nun?
- Bai.
- Herrikuek zian!
- Han herrin bertan eoten zian?
- Herrin bertakuek. Ezautzen zituen zein zien naziolanistak eta zein zien karlistak eta.
- Baiño esan nahi det herrin bazeukean tokin bat...
- Hiltzeko?
- Alkartzen zienak eak.
- Herrian e... Nunahi hiltzen zituen! Kamin baztar batea eman, han bota ta gero hurrengo egunin juten zan enterradorie, karretillakin eamaten zitun kanposantura. Ordun errez hiltzen zuen pertsona.
- Nundik sartu zien?
- Sartu Beasaindik. Beasaindik, Mandubitik, Matxinbentatik, Nuarbetik pasau zian Urrestildikan "Batallón Loiola", Azpeitira.
- Bonbaik eta?
- Bonbak, gureandik aparte, "Alto de Bidania"-n , han bota zituen bonbak. Ta gure amama ta... Beno, guk `amama´ esaten deu, e?
- Bai, bai.

- Gure amama ta izera zuriye zabaldute pakie zea iteko ta, bonbak hasi zienien bildu ta danak, aitte ta aittona, aittitte, ta danak ikuillura, ikuillu baztarrin gordeta. Abioiek aldein zuen ta ordun... Hamen, Elgetan´e bonbardeue ein zuenien ere gure etxeko kristelak "trrra" moitzen zian. Bonbardeue. Bildurre ez genduken, zazpi urtetik zortzira, ta...

3. Bederatziehun mila pezetako isuna aitari

- **Erref**: AZP-091/005
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:04:25. **Bukatu**: 00:07:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Aitari bederatziehun mila pezetako isuna ezarri zioten hauteskundeeetan boto abertzalea emateagatik. Isuna lau orduan ordaindu ezean, hil egingo zutela esaten zioten. Karlistak boto bila joaten ziren etxerik etxe.

4. Soldaduek ganaduak eraman

- **Erref**: AZP-091/006
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 00:07:02. **Bukatu**: 00:08:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:
Osaba gerratik ihesi zihoala hil zuten. Soldaduek ganaduak kentzen zizkieten baserritarrei, batailoietan zer jan edukitzeko. Karlistek herri bat hartzen zuten bakoitzean, eskola-umeak kanpaiak jotzera joaten ziren.

Transkripzioa
- Jendek alde egin behar izan zun herritik, Urrestildikan kanpoa ihesi?
- Ihesi, nere osaba´re ihesi zihoala garbitu zuen. Solterue. Ordun errez hiltzen zuen.
- Ganaduik o, etxetikan...
- Bai, kentzen zizkuben. Kentzen zituen txahalak eta, batalloiak badakizu zenbat, zenbat jende! Eak han, karnizeruek eta eak hil ta eak preparau ta eak jan, ta. Txahalak-ta ematen zituen, hartu baserritik sokatik, ta ez pagatu ta ez ezer ein gabe.
- Zuenetik eaman zuen?
- Guretik bat eaman zuen. Ba ordun ez zeon ezer esaterik, bestela...
- Ixilik eon behar.
- Bestela [...]. Hola zan gerra denborako haseria. Ta gero bukatu zan. Gero gu eskola juten giñan pixkat bat, asko ez. Juten giñan ta, herri bat hartzen zuenian karlistak, herri bat hartzen zuenian, kanpaiek jotzea juten giñan. Ordu bete bat eo. Maisua, maisua´re karlistia zan ta "Benga, eman horri!". Sokai, kanpaiei "tan-tan-tan-tin-tan-tan". Ta baserritan galdezka "Ze herri hartu due? Ze herri hartu due?", "Ba holako herrie hartu due".
- Eta zuek nundik enteatze ziñeten ze herri hartu zuen?

- Hori enterauko ez giñen ba! Beak jotzen zitun kanpaiak!
- Baiño esan nahi det ze herri zan, gaur bezela ez telebisio, ez radio, nola enteratzen ziñeten?
- Kanpaiek aitzen zianian "Zein herri hartu due?".
- Herrin bat hartu zuela bai, baiño zein hartu zuen?
- Bai, bai. Seitun zabaltzen zan.
- Zabaltzen zan?
- Bai.

5. Kaletarrak baserrietara lanean jatekoaren truke

- **Erref**: AZP-091/007
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:08:46. **Bukatu**: 00:09:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Kaletarrek ez zuten jatekorik. Horregatik, baserrietara joaten ziren gari-lanak egitera, jatekoaren truke. Eurenean, esaterako, ardi bat hiltzen zuten eta etxera eramateko jatekoren bat ematen zieten lanera etorri zitzaizkienei.

6. Eskolan, garrantzitsuena dotrina

- **Erref**: AZP-091/008
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:09:53. **Bukatu**: 00:10:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Mutikoek etxeko lanetan lagundu behar izaten zuten. Eskolara gutxi joaten ziren, baina dotrina ondo irakasten zieten. Apaizak Francoren aldekoak ziren, apaiz abertzaleak gerran hil zituzten eta.

7. Aipazari mezak ordaindu eta ogi bat eraman

- **Erref**: AZP-091/009
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 00:10:54. **Bukatu**: 00:12:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Hileten ostean, bazkaria egiteko ohitura zegoen. Familiakoek eta lagunek mezak ateratzen zizkioten hildakoari. Meza horietatik diru asko kobratzen zuen apaizak. Gainera, etxean baten bat hiltzen zenean, astean ogi bat eraman behar izaten zioten.

8. Dotrina euskaraz

- **Erref**: AZP-091/010
- **Iraupena**: 0:00:35. **Hasi**: 00:12:33. **Bukatu**: 00:13:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:
Mutikoak ardi-zainen joaten zirenean dotrina ikasteko aprobetxatzen zuten. Liburu handi bat zeukaten horretarako, euskaraz. komunioa egiteko, sakristiara joaten ziren astean behin, dotrina ikastera.

9. Dantza lotua egitea bekatu

- **Erref**: AZP-091/011
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 00:13:08. **Bukatu**: 00:14:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Neskek eta mutilek elkarrekin dantza egitea bekatua omen zen. Kizkitzara urtero joaten ziren, baina mutikoei Beasain aldera joatea gustatzen zitzaien bertan dantza lotuan ibiltzen zirelako. Gero, herriko neskek apaizari kontatu egiten zioten mutilak dantza lotuan ibili zirela. Honek pulpitutik esaten zituen "bekatarien" izenak eta kongraziotik bota egiten zituen.

10. Mutikoak falangista jantzita elizara

- **Erref**: AZP-091/012
- **Iraupena**: 0:03:09. **Hasi**: 00:14:29. **Bukatu**: 00:17:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Urrestillan bertan eduki zuten eskola, bata mutilena eta bestea neskena. Falangista jantzita joan behar izaten zuten eskola-mutikoek elizara. Eskolan maisu erdalduna zuten, gaiztoa. Eskola garaian zigorrak edukitzen zituzten euskaraz hitz egiteagatik eta baita soldaduskan ere.

11. Ferratzaile ofizioa ikasten

- **Erref**: AZP-091/014
- **Iraupena**: 0:02:44. **Hasi**: 00:18:00. **Bukatu**: 00:20:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:
Urrestillako ferratzailearekin hasi zen ofizioa ikasten hamasei urte zituela. Ferratzeaz gain, sutegian errementari-lanak egiten ere ikasi zuen.

12. Soldadutzan ferratzaile

- **Erref**: AZP-091/016
- **Iraupena**: 0:01:49. **Hasi**: 00:21:36. **Bukatu**: 00:23:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:
Soldadu joan zenean, "maestro herrador" bezala jarri zuten. Maniobretako mandoak ferratu behar izaten zituen. Loiolan egon zen soldadu. Oso ondo ordaintzen zioten ferratzaileari soldadutzan eta gainera etxea jartzen zioten debalde. Hala ere, Migelek ez zuen geratu nahi izan.

13. Ganadua potrora lotu

- **Erref**: AZP-091/020
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:27:40. **Bukatu**: 00:29:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak

Laburpena:
Ganadua potrora lotu behar izaten zuten ferratzeko. Nola egiten zuten azaltzen du. Egurrezkoak ziren materialik gehienak.

14. Ferra mota ezberdinak

- **Erref**: AZP-091/021
- **Iraupena**: 0:03:04. **Hasi**: 00:29:50. **Bukatu**: 00:32:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Behiek eta idiek ferra ezberdinak dituzte atzean eta aurrean, kaskoa ere ezberdina da eta. Zaldiak ferratzeko, ostera, ferrak berotu egiten zituzten. Idientzako eta behintzako ferrak egiteko neurri zehatzak edukitzen zituzten. Ferrek zuloak edukitzen zituzten bertan iltzeak josteko.

15. Ingudea ferrak moldatzeko

- **Erref**: AZP-091/022
- **Iraupena**: 0:02:06. **Hasi**: 00:32:54. **Bukatu**: 00:35:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-prozesuak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Ingudea ("txingura") ferra neurri egokira moldatzeko erabiltzen zuten, josi aurretik. Idientzako eta behientzako ferrak burdinazkoak izaten ziren; astoenak eta zaldienak, ordea, gomazkoak. Idi parea ferratzeko ordu bete behar izaten zuen Migelek.

16. Ferratzaileak ganaduen zauriak sendatu

- **Erref**: AZP-091/023
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 00:35:00. **Bukatu**: 00:36:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:
Ferratzaileak ganaduen zauriak sendatzen jakin behar du. Migelek berak egiten ditu zauriok sendatzeko botikak. Belarrak baliatzen ditu horretarako, berbenak. Lehen agoarrasa eta alkohola erabiltzen zituzten zauriak sendatzeko.

17. Ferra kiloko sei pezeta

- **Erref**: AZP-091/024
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:36:44. **Bukatu**: 00:39:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:
Azpiak "pujamantearekin" berdintzen zizkioten ganaduari. Tenazak Migelek berak egiten zituen tailerrean. Behi ferrak Mutrikutik ekartzen zituzten; eurek zaldi, asto eta mando ferrak egiten zituzten sutegian. Kiloko sei pezeta kobratzen zituzten ferrak.

18. Probarako idiei gantxodun ferrak

- **Erref**: AZP-091/026
- **Iraupena**: 0:02:29. **Hasi**: 00:40:42. **Bukatu**: 00:43:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Herri-kirolak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:
Probarako idiei gantxodun ferrak ipintzen zizkieten. Galtzadak harriak ditu eta gantxoak behar dituzte ez irristatzeko. Probrarako zaldiei ere horrelakoxe ferrak jartzen zaizkie. Ferratzeko errezena zaldia da eta zailena behia, kaskoa txikiagoa dute eta.

19. Txahala kendutakoan ordaindu

- **Erref**: AZP-091/028
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:46:12. **Bukatu**: 00:47:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:
Oso baserritar gutxik zeukaten dirua orduan eta askok ezin izaten zuten ordaindu. Apuntatu egiten zuten eta txahala kendutakoan-edo ordaintzen zuten. Goizetan ferratzen ibiltzen zen Migel eta arratsaldeetan fabrikan.

20. Erremintak konpontzen eta zorrozten

- **Erref**: AZP-091/031
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:49:08. **Bukatu**: 00:50:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:
Ferratzeaz gain, erremintak ere kopontzen aritzen zen Migel: txingak, kateak, laiak, aizkorak, aitzurrak... Erremintak zorrozteko "destera" erabiltzen zuen.

21. Egur-ikatza sutegirako

- **Erref**: AZP-091/032
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:50:38. **Bukatu**: 00:52:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:
Sutegia bizitzeko eskuarekin eragiten zion hauspoari. Egur-ikatza erabiltzen zuen sutegirako. Inguruko basoetan ikazkinak zebiltzan, nafarrak gehienak. Prezio altua zuen ikatzak orduan, baina ikazkinak ez zuen diru asko irabazten.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-27

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com